

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2015

ESTONIAN

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 17 June
09:30 - 12:30**

Vasta küsimustele ülesannetes I, II ja III. Kõikidele küsimustele tuleb vastata eesti keeles. Kokku on võimalik saada kuni 100 punkti

I. ÜLESANNE

(30/100)

Loe läbi alljärgnev tekst ning vasta küsimustele, kasutades oma sõnu ja täislauseid. Iga õige vastus annab 5 punkti.

VÄIKE-EESTI JA SUUR-EESTI

1. Veetsin kaks päeva Londoni väliseesti emakeeleõpetajate seltskonnas, kes olid kogunenud sinna üle Euroopa kogemusi vahetama. Nägin Londoni eesti lapsi igasuguse nahavärvi ja eesti keele oskuse tasemega ning vestlesin nende emadega, kes rääkisid, mida tähendab säilitada eesti keelt välismaal. Loomulikult tuli kõneks ka eesti keele jätkusuutlikkuse küsimus pikemas perspektiivis. Rääkisin, et maailma 6000 keelest hääbub 21. sajandi jooksul tõenäoliselt 50–90%, ja esitasin küsimuse, et kui kõik maailma keeled panna oma elujõulisuse alusel ritta, kuhu siis eesti keel selles pingereas satuks. Umbes pool kuulajaist arvas, et viimase 3000 hulka. Samalaadse gallupi tegi mõni aasta tagasi Postimehe veebileht ja tulemused ei olnud palju paremad. Seega, suur osa meie rahvuskaslastest elab rahulikult arvamusega, et eesti keel on üks armas, aga kahjuks liiga väike ja väljasurev keel.

2. Kui vaadata eesti keele arengutaset objektiivselt, paigutub meie keel maailma paarisaja kõige arenenuma kultuurkeelega hulka. Eesti keel toimib riigikeele ja ühe ametliku Euroopa Liidu keelena. Eestis on maailmatasemel eestikeelne haridussüsteem kõigil haridusastmel ja rikas omakeelne kultuurielu (ajakirjandus, luule, proosa, tele- ja raadioprogrammid, filmikunst). Jõudsalt areneb eesti keeletehnoloogia, st arvutiprogrammidele keeleliideste loomine, kõnesüntees ja automaattõlkimine. Ka kõnelejakonna arvukuse poolest kuulub eesti keel maailma 400 suurima, mitte 3000 väiksema keele hulka. Ühesõnaga, keskmine eestlane peab eesti keelt umbes kümme korda väetimaks kui see tegelikult on.

3. Ilmselt mõjutab hinnangut asjaolu, et eestlaste sündimus on madal ja sellele lisandub veel viimastel aastatel hüppeliselt suurenenud väljaränne. Et väljarändajate hulgas on palju noori vallalisi naisi, kes suure tõenäosusega loovad segaperekonna Eestist kaugel, kiirendab see rahvastiku kahanemist veelgi. Juba mõnekümne aasta pärast ei pruugi eestlaskond olla piisavalt arvukas, et üha kiiremini arenevas maailmas eesti keelt ja kultuuri üleval pidada.

4. Kuid eestluse tulevik ei sõltu mitte üksnes demograafilistest protsessidest, vaid ka sellest, kuidas me eestluse olemust mõistame. Üldiselt peetakse eestlaseks inimest, kes räägib eesti keelt emakeelena, elab Eestis, armastab Tammsaaret ja tunneb laulupeol sügavat hingeliigutust. See määratlus toob esile eestluse väärtusliku tuuma. Kahjuks liiga paljude jaoks see tuum ongi kogu Eesti. Nimetaks sellist eestlust Väike-Eestiks. Väike-Eesti jääb tõesti demograafiliste protsesside tõttu järjest väiksemaks. Ent Väike-Eesti kõrval on olemas ka Suur-Eesti.

5. Teeme väikese mõtteeksperimenti: kui 100 eesti neidu abiellub 100 eesti noormehega ja nendest abieludest sünnib 180 last, nagu praeguste trendide järgi võiks arvata, siis on järgmine põlvkond väiksem kui eelmine. Kui aga needsamad 200 eesti noort leiavad omale kaasa laiast maailmast või teisest rahvusest eestimaalaste hulgast ja neil sünnib kokku 360 last, siis oleks see väga suur kasv. Aga seda vaid juhul, kui need lapsed peaks end eestlaseks.

6. Praeguse Väike-Eesti arusaama sisse see ei mahu, sest paratamatult elaksid sellised lapsed kahes kultuuris ja oleksid väga erineva keeleoskusega. Nende eestlus ei oleks absoluutne ja jagamatu, vaid segatud mingi teise identiteediga. Väike-Eesti arusaamise järgi nad ei olekski õiged eestlased. Väike-Eesti ei talu kaksikidentiteeti, rääkimata topeltkodakondsusest, väike-eestlane saab olla ainult üdini ja tingimusteta.

7. Väike-Eesti on isegi uhke selle üle. Tema meelest pole üldse paha elada kahanevas Eestis, kus on ilus loodus ja palju ruumi omaette olla. Väike-Eesti ei võta kunagi laenu, vaid lõpetab tasapisi kõik tegevused, mis ennast ära ei tasu, tõmbab kokku koole, tuletõrjet, politseid, kütab kõigepealt ära kuuri ja seejärel sauna. Väike-Eesti on endale loonud idee lõpmatuseni kahanevast jätkusuutlikust Eestist, mis nagu kilpkonn igavesti Achilleuse eest ära jookseb.

8. Paraku on väike-eestilikust mõttemallist väga keeruline vabaneda. Väike-eestlus on seda tugevam ja jäigem, mida suurem on rahvuslik ohutunne. Ohuolukorras on loomulik reaktsioon asuda kaitseasendisse, et vähendada ebakindlust. Ja viimase kümne aasta jooksul on toimunud rida sündmusi, mis ohutunnet on suurendanud, nagu pronksöö, Gruusia sõda ja praegused sündmused Ukrainas. Samas rahvuslik koondumine selle ohu vastu ei aita, vaid pigem muudab olukorda keerukamaks. Hirmu tõttu väheneb võime eristada halltoone ja otsida paindlikke lahendusi. Sellest nõiaringist väljumiseks ei ole muud teed, kui suruda alla eksistentsiaalne hirm ja teha julgeid samme.

9. Alustada tuleks sellest, et anda Suur-Eestile ressursid, mida see kasvamiseks vajab. Kõikjal maailmas, kus on eesti kogukonnad, tuleks jõuliselt toetada Eesti Majasid. Leida raha pühapäevakoolile, kooridele, tantsuringidele, toetada lastelaagreid Eestis, laulu- ja tantsupeole sõitmist, ja eesti lauljate, kirjanike ja luuletajate külaskäike. Ja seda väga palju rohkem kui praegu.

10. Suur-Eesti kasvatamine Eestis sees vajab tõenäoliselt veelgi rohkem raha. Oluliselt tuleb suurendada kutselist armeed, et tõmmata tänavalt ära mõlemast rahvusest pettunud ja rahulolematud noored mehed. Anda neile karjäärivõimalus, tunnustus ja võimalus kasvada missioonidel verevendadeks. Luua maapiirkondadesse segarahvuselised päästeameti- ja politseidepood, palga ja boonustega, mis mehed tõesti sinna tööle tõmbab. Laiendada maahaiglaid ja hea palgaga meelitada sinna meditsiinikoolide lõpetajaid; luua eesti koolide juurde võimalused õppida vene keelt ja kultuuri emakeelena seal, kus vene kooli pole, aga soovijaid leidub. Meetmeid leiaks teisigi.

11. Kõik see kokku võimaldaks lahendada või vähemalt pehendada mitut eestluse jaoks elulist probleemi – demograafiat, lõimingut, regionaalarengut ja julgeolekut. Kui soovime tõesti näha Suur-Eestit võrsumas, siis praegu on viimane aeg kasta, kümne aasta pärast võib olla juba hilja.

(Martin Ehala, ajalehest Postimees, 14. märts 2014. Autor on keeleteadlane ja õppejõud. Hindamise eesmärgil on teksti ilma autori nõusolekuta lühendatud.)

1. Seleta oma sõnadega lahti järgmised sõnad ja väljendid: (5 × 1)
 - a) hääbuv keel (1. lõik)
 - b) elujõuline keel (1. lõik)
 - c) üdini (6. lõik)
 - d) eksistentsiaalne hirm (8. lõik)
 - e) lõiming (11. lõik)
2. Mis on peamised põhjused, mis sunnivad meid autori arvates eesti keele elujõulisust alahindama? (5)
3. Millistele tõenditele tuginedes lükkab autor ümber väite, et eesti keel on väike ja väljasurev keel? (5)
4. „Paraku on väike-eestlikust mõttemallist väga keeruline vabaneda”. Miks on meil autori arvates vaja sellest mõttemallist vabaneda? (5)
5. „Kõik see kokku võimaldaks lahendada või vähemalt pehmendada mitut eestluse jaoks elulist probleemi – demograafiat, lõimingut, regionaalarengut ja julgeolekut”. Kas nõustud või mitte, et autori pakutud variandid lahendavad nimetatud probleemid? Põhjenda oma arvamust. (5)
6. „Ent Väike-Eesti kõrval on olemas ka Suur-Eesti.” Selgita teksti põhjal, mida peetakse silmas mõistega „Suur-Eesti”? (5)

II. ÜLESANNE

(30/100)

„Juba mõnekümne aasta pärast ei pruugi eestlaskond olla piisavalt arvukas, et üha kiiremini arenevas maailmas eesti keelt ja kultuuri üleval pidada.” Kommenteeri seda väidet umbes 100 sõnaga.

III. ÜLESANNE

(40/100)

Kirjuta umbes 300sõnaline kirjand. Vali üks antud teemadest.

- 1) Kas rahvuslik identiteet rikastab meie kultuurielu või muudab selle vaesemaks?
- 2) Rikkaim on see, kes on rahul vähesega. (*Sokrates*)